

Kennismaken met sociaal-culturele kenmerken in het Caribisch gebied – havo/vwo

Bron 1
Een diverse Caribische cultuur

Introductie

“Cultuur is levend en het is de adem die ons bij elkaar houdt. Ik geloof dat dit de sleutel is tot een betere toekomst voor de Caribische gemeenschap [...] cultuur vormt wie we zijn.” Dit zijn woorden van premier Mia Mottley van Barbados.

De bevolking in het Caribisch gebied is een mix van verschillende bevolkingsgroepen met elk eigen tradities, gebruiken en uiterlijk (multicultureel). In dit katern ga je je verdiepen in de sociaal-culturele situatie van verschillende eilanden in het Caribisch gebied. Je gaat kijken naar de sociaal-culturele en sociaaleconomische positie van deze verschillende bevolkingsgroepen. Wie zijn de bewoners van de eilanden en waar komen ze vandaan? Wat is neokolonialisme en wat is de invloed hiervan op sociale ongelijkheid? Hoe passen de Sustainable Development Goals hierbij, o.a. voor onderwijs en gezondheidszorg.

De katernen gaan je helpen om de sociaal-culturele kenmerken van het Caribisch gebied beter te begrijpen. In de eindopdracht van dit katern ga je onderzoek doen naar de relatie tussen de omvang van een eiland en de kwaliteit en kwantiteit van educatieve voorzieningen of gezondheidszorg.

Oriëntatie

Leerdoel van dit katern

Aan het eind van dit katern kun je de sociaal-culturele positie van verschillende bevolkingsgroepen op en tussen de eilanden in het Caribisch gebied beschrijven, verklaren en analyseren.

Aandachtspunten + werkwijze

- Je kunt sociaal geografische verschijnselen in het Caribisch gebied vergelijken en deze in hun Caribische context plaatsen.
- Je kunt beschrijven, verklaren en analyseren hoe de omvang van de eilanden de kwaliteit en kwantiteit van medische en educatieve voorzieningen bepaalt.

Kernbegrippen

Aan het einde van dit katern ken je de volgende begrippen:

- culturele verscheidenheid/ multiculturaliteit
- talen
- neokolonialisme
- Sustainable Development Goals (SDG's)

In de afronding aan het einde van het katern is een verklarende begrippenlijst opgenomen. Vet- en blauwgedrukte woorden zijn terug te lezen in deze verklarende begrippenlijst.

Werkwijze

Vooraf

- Voorkennis: Je maakt de instaptoets om te zien hoeveel je nog weet over cultuur en duurzaamheid.

Aan de slag

- Stap 1: In deze stap leer je wie de oorspronkelijke bewoners van de Cariben waren en welke factoren iemands identiteit bepalen. Je leert ook over de gevolgen zijn van het kolonialisme en neokolonialisme.
- Stap 2: In de Cariben is sprake van culturele diversiteit. In stap 2 leer je wat daar mee bedoeld wordt en hoe dat tot uiting komt.
- Stap 3: Je gaat onderzoek doen naar sociale ongelijkheid in het Caribisch gebied. Je leert ook over de invulling van de duurzame ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals) in het Caribisch gebied.

Afronding

- Begrippenlijst: Blauw- en vetgedrukte woorden zijn terug te lezen in deze verklarende begrippenlijst.
- Eindproduct: Je doet onderzoek naar de relatie tussen de omvang van een eiland en de kwaliteit en kwantiteit van educatieve voorzieningen of gezondheidszorg.
- Toetsvragen: Met een aantal vragen test je of je de leerdoelen hebt behaald.
- Examenvragen: Oefen met eindexamenvragen.
- Terugkijken: Je kijkt terug op het katern. Hoe ging het?

Nb.

Bij verwijzingen naar de atlas zijn omschrijvingen van kaarten genoemd, zodat de vragen te maken zijn met de Grote Bosatlas, zowel de 55^e editie als de 56^e editie.

Voorkennis

Instaptoets

1. Geef een omschrijving van duurzaamheid. Geef een voorbeeld van iets wat duurzaam is in je eigen omgeving.
2. Geef een omschrijving van het begrip 'diversiteit'. Geef een voorbeeld van diversiteit in je eigen omgeving.
3. Noem twee mogelijke oorzaken van armoede in een land.
4. Noem drie talen die terugkomen in het Papiamentu.
5. Noem een voorbeeld van een kolonie van Nederland, een kolonie van Frankrijk en een kolonie van Groot-Brittannië.
6. Noem de geografische dimensie die hoort bij taal en onderwijs.

Stap 1: Historische context

De westerse beschrijving van de geschiedenis van Amerika begint met de ontdekking van Midden-Amerika door Columbus in 1492. Maar het Caribische gebied werd voor die tijd ook bewoond. Deze oorspronkelijke bewoners kan je verdelen in groepen, de Ciboney, de Arawak en de Carib, waarbij elke groep weer onderverdeeld kan worden in verschillende stammen, zoals Taíno, Caquetio, Lucayo.

Bron 2

Inheemse invloeden in de cultuur

Overall in het Caribisch gebied, bijvoorbeeld in Jamaica, Cuba, Puerto Rico en Haïti, kun je inheemse invloeden terugvinden: kruidengeneeskunde, lokale spirituele of religieuze tradities, herinneringen die verbonden zijn met het landschap, traditionele landbouwgewassen en landbouwmethoden, technieken voor het bouwen van huizen, ambachten zoals manden vlechten en visnetten maken, en Taíno woorden. Veel woorden die vandaag de dag worden gebruikt, vooral in het Spaanstalige deel van het Caribisch gebied, weerspiegelen de invloed van de Taíno.

Lees hier meer over op deze site:

<https://global.si.edu/success-stories/caribbean-indigenous-legacies-project-celebrating-taino-culture>

Bron 3

Inheemse erfenissen op de Dominicaanse republiek

A: Een huis gebouwd met traditionele technieken en materialen; B: Traditionele methode voor het vangen van vissen; C Kano's en visvallen; D; het bakken van cassave brood.

Volgens de traditionele geschiedschrijving zou de cultuur van de Caribische oorspronkelijke bewoners volledig zijn uitgewist. Maar uit onderzoek blijkt dat er nog altijd sporen van het verleden zijn terug te vinden in de huidige samenleving (bron 2). Bijvoorbeeld in religieuze gebruiken. Indiaanse objecten worden bijvoorbeeld bij katholieke huisaltaars geplaatst (zie bron 4). Ook de kennis over het gebruik van medicinale planten wordt nog steeds toegepast. Daarnaast gebruiken de huidige bewoners landbouwtechnieken en methoden om te vissen die zijn terug te voeren op de inheemse bevolking vóór Columbus. Dit is te zien in bron 3.

Bron 4 Taíno beelden

Kolonialisme

De Caribische bevolking is een mix van verschillende bevolkingsgroepen met elk eigen tradities, gebruiken en uiterlijk. Hun voorouders kwamen uit alle delen van de wereld; sommige uit vrije wil en andere gedwongen. De kolonisatie van het Caribisch gebied begon met de komst van de Europese ontdekkingsreizigers in de vroege 16^e eeuw.

Bron 5 Huidige banden met voormalige kolonisatoren

Het kolonialisme is een systeem waarbij een land (moederland genoemd) de controle uitoefent over een gebied of volk, met als doel om grondstoffen te verwerven of landbouwproducten te exporteren, waarbij de cultuur en taal van de kolonisator wordt opgedrongen aan de lokale bevolking. Deze koloniale periode van economische exploitatie en slavernij, duurde tot de 20^e eeuw. Toen kregen de meeste Caribische landen onafhankelijkheid. In bron 5 is te zien hoe de politieke banden zijn met de voormalige kolonisatoren. De eeuwen van Europese invloed hebben hun sporen in het Caribische gebied achtergelaten. Meestal is uit het straatbeeld al op te maken of de eilanden Frans, Engels, Spaans of Nederlands gekoloniseerd waren. In bron 6 zie je gebouwen op Cuba, de bouwstijl van de huizen is geïnspireerd op Spaanse architectuur.

Bron 6
Straatbeeld Cuba met duidelijke Spaanse invloeden

Neokolonialisme

Hoewel veel landen in het Caribisch gebied sinds de 20^e eeuw onafhankelijk zijn geworden, hebben ze nog altijd te maken met de gevolgen van **neokolonialisme**. Deze zijn te verdelen in sociaal-cultureel, economisch, politiek en fysieke gevolgen.

1. Sociaal-culturele gevolgen

Kolonialisme heeft het Caribisch gebied sterk beïnvloed. Er zijn mengculturen ontstaan als gevolg van de ontmoetingen tussen hoofdzakelijk drie verschillende groepen. Deze verschillende groepen zijn de inheemse bevolking, de miljoenen Afrikanen die tot slaaf werden gemaakt en naar het Caribische gebied zijn gebracht én de Europese kolonisten.

Deze mengculturen komen tot uiting in allerlei culturele aspecten in de samenleving. Bijvoorbeeld in de taal die op Aruba wordt gesproken: het Papiamentu. Ook in de tradities zoals het carnaval dat gevierd wordt in verschillende Caribische landen blijkt een mengcultuur, net als in de 'Kuminda krioyo', de Curaçaose keuken. Een voorbeeld hiervan is jambo/guambo (zie bron 7), okrasoep dat vaak wordt geserveerd met maïsmeelpuree. Dit is een typisch gerecht wat is overgebracht door de tot slaaf gemaakte Afrikanen.

Bron 7

Okrasoep: Okra heeft een West-Afrikaanse oorsprong.

Daarnaast zie je als gevolg van neokolonialisme in landen nog altijd een grote sociale ongelijkheid. In Haïti is bijvoorbeeld de politieke en economische macht in handen van een kleine (Franstalige) elite met dikwijls banden met buitenlandse bedrijven. Zij hebben het in alles voor het zeggen. Terwijl het arme grote deel van de bevolking hierdoor minder toegang heeft tot goed onderwijs en goede gezondheidszorg. Dit belemmert de ontwikkeling van de inwoners en zorgt voor ongelijkheid in een land.

Bron 8

Koloniale architectuur in Willemstad.

Bron 9

Lees meer over de Werelderfgoed status van de historische binnenstad op de website van UNESCO

<https://www.unesco.nl/nl/erfgoed/historisch-deel-van-willemstad-binnenstad-en-haven-curacao>

In het Caribisch gebied kom je veel restanten van architectuur uit de koloniale tijd tegen. Aan de hoge herenhuizen bijvoorbeeld aan de kade van Willemstad, herken je duidelijk de Nederlandse bouwstijl (zie bron 8). In verschillende gedekoloniseerde landen over de wereld wordt anders met cultureel erfgoed omgegaan. In het ene land is koloniale architectuur een trekpleister voor toerisme. In een ander land is koloniale architectuur vervallen tot een ruïne of zelfs gesloopt. Natuurlijk zijn ook binnen een land verschillende meningen aanwezig over behoud van erfgoed. De historische binnenstad van Willemstad is sinds 1997 Werelderfgoed (zie bron 9 en 10).

Bron 10**Kijktip: 'Waarom is Willemstad op Curaçao werelderfgoed?'**

In Willemstad op Curaçao kom je een diverse mix aan architectuurstijlen en culturen tegen. Hierin zie je het koloniale verleden terug. Bijzonder is dat er mensen wonen in de huizen die onderdeel zijn van werelderfgoed.

<https://schooltv.nl/video/waarom-is-willemstad-op-curacao-werelderfgoed-europese-kolonie-in-het-caribische-gebied/>

2. Economische gevolgen

De Europese kolonisten waren in eerste instantie op zoek naar kostbare grondstoffen zoals bijvoorbeeld goud. Daarnaast vestigden de Europese kolonisten plantages op de eilanden om handelsgewassen te verbouwen. Na afschaffing van de slavernij en het einde van het koloniale tijdperk probeerden de eilanden hun economieën gevarieerder te maken. Maar veel landen blijken nog steeds sterk afhankelijk van hun voormalige koloniale macht voor handel en financiële steun. Het exportpakket is in veel gevallen kwetsbaar voor schommelingen in de wereldeconomie. Toerisme is tegenwoordig een belangrijke bron van inkomsten voor Caribisch Nederland. Voor veel Nederlanders is dit een ideale zonnige bestemming. Maar met het uitbreken van de COVID-19 pandemie werden de eilanden economisch hard getroffen omdat er niet meer gereisd mocht worden. Gelukkig is het sinds de zomer van 2021 weer helemaal aangetrokken. Meer informatie over de economische gevolgen is te vinden in de katernen over de economische dimensie.

3. Politieke gevolgen

Sommige Caribische landen hebben te maken gehad met conflicten over koloniale grenzen en politieke instabiliteit. Daarnaast kunnen economische grootmachten politieke besluitvorming in het Caribisch gebied beïnvloeden, ook in verband met eventuele financiële steun. Een kleine groep rijke elite, ontstaan in de koloniale tijd zoals in bijvoorbeeld Haïti, belemmeren de ontwikkeling van de grote groep arme mensen. Een ander voorbeeld is de toenemende rol van China. China biedt wat het westen jarenlang niet voldoende leverde, maar wel op een manier die nieuwe vormen van afhankelijkheid creëert wat lijkt op een nieuwe vorm van neokolonialisme. China versterkt grootschalige leningen voor infrastructuurprojecten, maar als landen die niet kunnen terugbetalen, worden ze economisch afhankelijk. Verder worden voor deze projecten vooral Chinese arbeiders (zie bron 11) ingezet waardoor lokale gemeenschappen nauwelijks van de projecten profiteren. Vervolgens wijzigen sommige Caribische landen die Chinese steun ontvangen, hun diplomatieke koers (bijvoorbeeld door Taiwan niet meer te erkennen) of stemmen in internationale politiek vaker voor China. Kleine eilandstaten zijn kwetsbaar voor contracten die in het voordeel van China uitpakken.

Bron 11

Er wordt een nieuw kinderziekenhuis gebouwd in Montego Bay. De faciliteit is een gift van China, dat veel van zijn eigen arbeiders inzet voor het project.

4. Fysische gevolgen

Door koloniale praktijken, zoals ontbossing voor het aanleggen van plantages (zie bron 12) én het onttrekken van natuurlijk hulpbronnen is er schade aan het milieu veroorzaakt in het Caribisch gebied. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het verlies van biodiversiteit en de aantasting van ecosystemen. Lees hier meer over in de katernen over de fysische dimensie.

Bron 12

Koffieplantage Leeverpoel in Suriname, ca 1700 - ca 1800.

"De aanleg en het onderhoud van de plantages was loodzwaar werk. Slaafgemaakten kapten het bos, verwijderden de stronken, groeven sloten voor afwatering en plantten het riet. Daarna begon de jarenlange tred van oogsten, malen en koken. Plantagebouw was rooibouw."

Vragen

1 Onderzoek wie de oorspronkelijke bewoners van jouw eiland waren. Maak hiervoor gebruik van meerdere bronnen.

- Beschrijf niet alleen wie de oorspronkelijke bewoners waren, maar ook hoe ze leefden. Ga in op cultuur, taal, gebruiken, jacht, landbouw, wonen, spiritualiteit.
- Maak een tijdlijn. Geef aan wanneer ze op het eilanden woonden, en wat er met hen is gebeurd (kolonisatie, verdrijving, assimilatie).
- Voeg afbeeldingen, kaarten of foto's van archeologische vondsten toe.
- Trek een verbintenis tussen de oorspronkelijke bewoners en de huidige bewoners of cultuur van het eiland.
- Ga na of er nog hedendaagse nazaten zijn van de oorspronkelijke bewoners.

2 Zet de volgende zinnen in de juiste volgorde:

- A. Migratie richting Europa en VS.
- B. Slavernij wordt afgeschaft.
- C. De Ciboney, de Arawak en de Carib bewonen de eilanden in het Caribisch gebied.
- D. Portugezen en Spanjaarden ontdekken Latijns-Amerika.
- E. In West-Europa ontstond een grote vraag naar kostbare grondstoffen.
- F. Contractarbeiders, met name uit Azië, komen naar het Caribisch gebied om te werken op de plantages.
- G. Tot slaaf gemaakten uit Afrika worden op plantages ingezet.

3 Schrijf een kort verhaal over jouw culturele achtergrond, zoals jouw etniciteit, nationaliteit, taal, religie, je familie, tradities en gewoonten. Misschien wil je verder nog iets kwijt over jouw persoonlijke normen, waarden en ideeën.

4 Iemands identiteit wordt bepaald door verschillende factoren. Het kan worden gezien als een verzameling van kenmerken, overtuigingen, waarden en ervaringen die iemand opdoet gedurende zijn of haar leven. Het zijn de kenmerken die iemand als persoon uniek maakt en die bepalen hoe iemand zichzelf ziet en hoe anderen tegen hem/haar aankijken.

Elk Caribisch eiland heeft een unieke identiteit en cultuur die is gevormd door invloeden van de inheemse bevolking, de Afrikaanse bevolking en de Europese kolonisten en alle migranten die daarna zijn gekomen. Het zorgt voor een kleurrijke mix van talen, gerechten, muziek en gewoonten.

- A. Schrijf een aantal kenmerken op van de identiteit van jouw eiland.
- B. Bedenk een creatieve manier om de kenmerken te kunnen presenteren, bv met een mindmap, infographic, poster enz.
- C. Kies een ander eiland in het Caribisch gebied. En ga op zoek naar informatie over de cultuur van dit eiland. Gebruik hiervoor het internet. Pas op dat je niet alleen maar in stereotypen valt, of wees je er in ieder geval van bewust dat dat snel gebeurt.
- D. Presenteer de informatie die je hebt gevonden op een creatieve manier.

5 Werk samen met een klasgenoot en ga op onderzoek uit in jullie eigen omgeving.

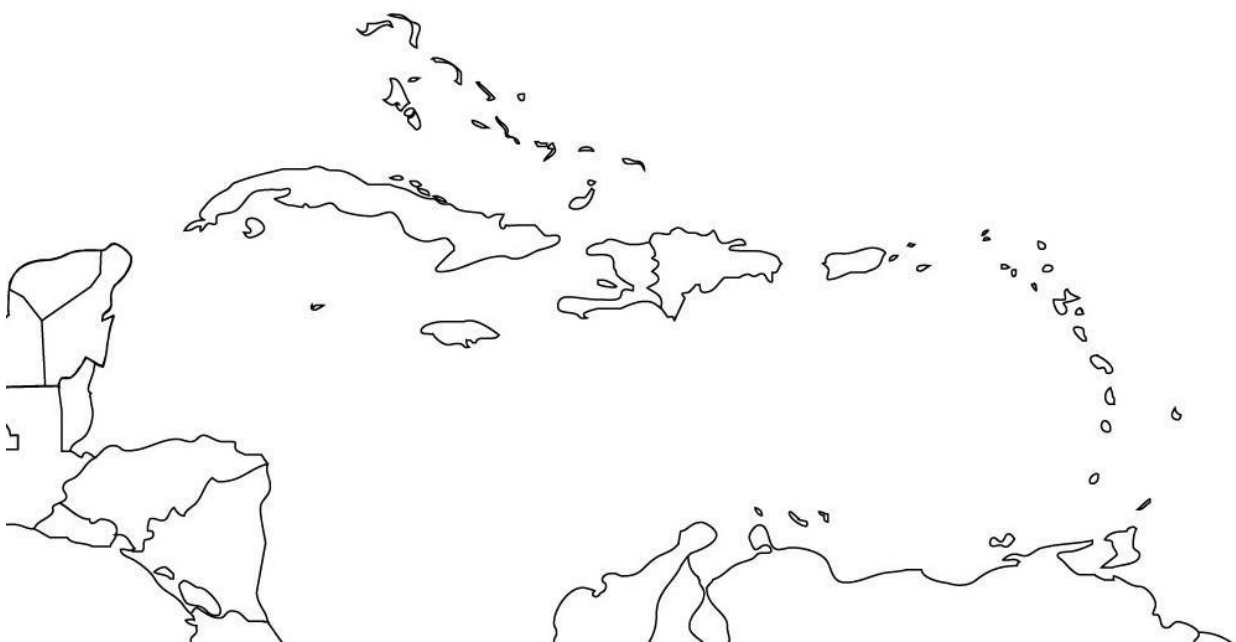
- Op welke manier zien jullie sporen van kolonialisme in de eigen omgeving.
- Maak foto's van zichtbare sporen van kolonialisme en voeg deze toe aan de opdracht.
- Beschrijf waarom deze foto's zichtbare sporen laten zien van kolonialisme.
- Zijn de sporen die jullie hebben gevonden sociaal-cultureel, economisch, politiek of juist fysisch?

6 Wanneer je in het trefwoordenregister van de Grote Bosatlas zoekt op “Koloniën” vind je diverse kaarten. Er is echter geen aparte kaart van het Caribisch gebied. Deze kaart ga jij maken. Hieronder staat een blanco kaart van het Caribisch gebied (bron 13). Op de kaart staan ook enkele landen op het vasteland van Midden- en Zuid-Amerika. Met die landen hoef je geen rekening te houden.

Maak van de blanco kaart een thematische kaart. Denk hierbij aan de legenda en een titel. Ga op zoek naar informatie over de herkomst van de kolonisten op Caribische eilanden. De kaarten in de atlas kunnen je een beetje op weg helpen Verder zoek je op het internet naar informatie. Bedenk dat door de jaren heen grondgebied tussen grootmachten wisselde en dat het mogelijk is dat een eiland meerdere kolonisators heeft gehad.

Bron 13

Blanco kaart Caribische gebied

Bron: [Diagram: El mapa de Cuba y del Caribe \(Parte A\) | Quizlet](#)

Stap 2: Culturele verscheidenheid

Talen

Gesproken en geschreven taal is ontzettend belangrijk in een samenleving. Gesproken taal is het belangrijkste middel van communicatie tussen mensen. Je kan er ideeën, gevoelens en informatie mee uitwisselen. Het is dus een heel belangrijk middel voor sociale interactie. Denk aan vriendschappen sluiten en in het algemeen gewoon meedoen in een samenleving. Taal is onmisbaar voor het onderwijs, via gesproken of geschreven taal doe jij kennis op. Ook is taal sterk verweven met cultuur en identiteit. Het is het middel voor de overdracht van verhalen, de geschiedenis, tradities en waarden van een cultuur.

Het Papiaments is de moedertaal van het grootste deel van de bevolking op Aruba, Bonaire en Curaçao. Papiaments is een mengtaal die is ontstaan uit Afrikaanse talen, Spaans, Portugees, Engels en Nederlands. In bron 14 zijn voor de verschillende talen die het Papiamento hebben beïnvloed voorbeelden te zien. Het is ook een officiële landtaal op de Aruba en Curaçao. Ook op de BES-eilanden is Papiaments erkend als officiële taal. Op de eilanden Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius wordt door het merendeel van de bevolking Engels gesproken.

Bron 14
Beïnvloeding taal in het Caribisch gebied

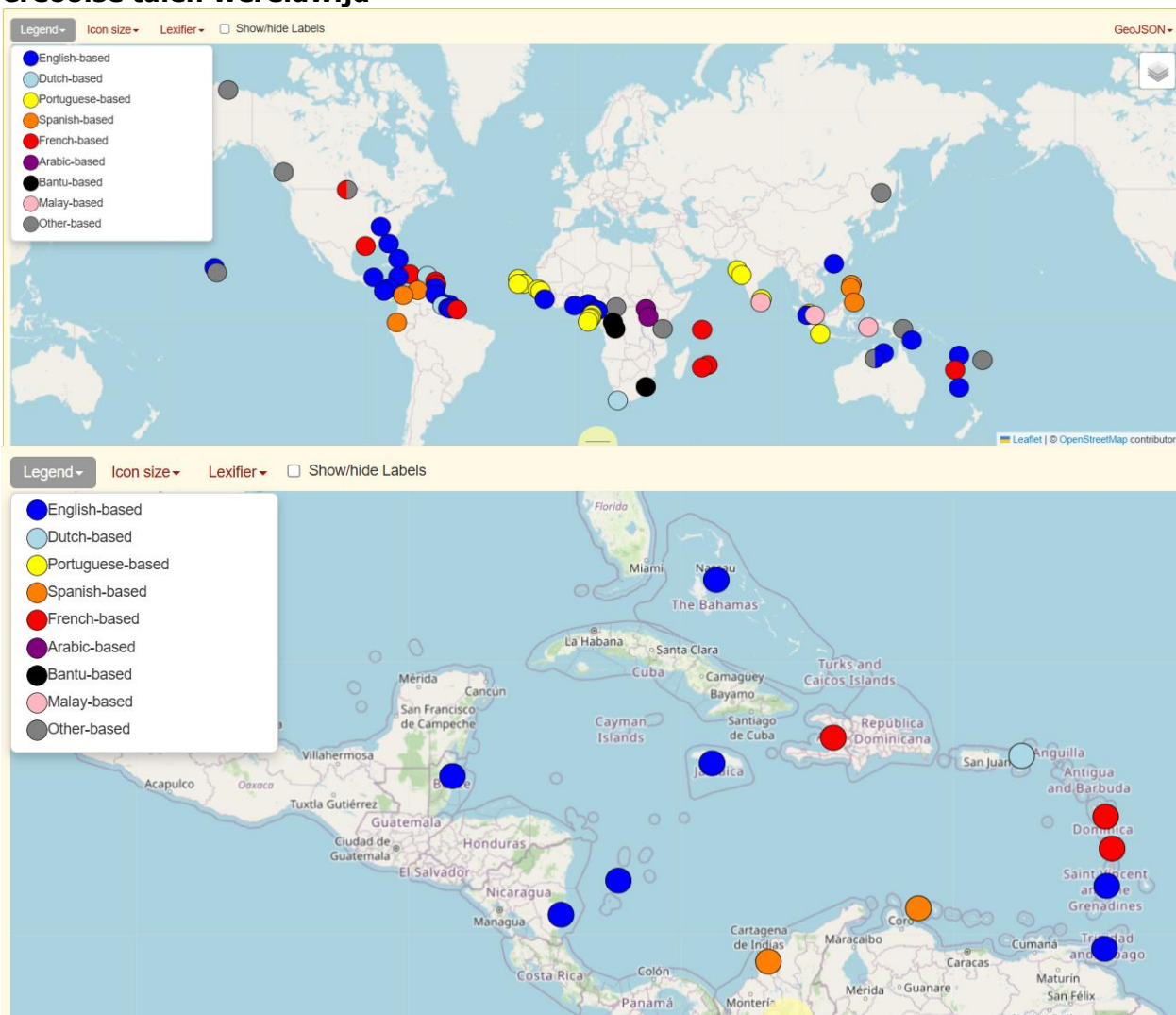
Papiamento/u woord	Afkomstig van (taal)	Afkomstig van (woord)	Nederlandse vertaling
Kuminda	Portugees	Comida	Eten
Skol	Nederlands	School	School
Kòrá	Arowak	Kore	Rood
Paga	Spaans	Pagar	Betalen
Makamba	Afrikaanse taal (West- en Centraal Afrika)	Mukamba	Nederlander
Bèk	Engels	Back	Terug

<https://www.henkyspapiamento.com/korte-geschiedenis-van-het-papiaments/>

Papiamento is een vorm van een creoolse taal. Dit zijn talen met woorden vanuit verschillende talen. Het ontstond als een soort mix tussen de taal van de inheemse bevolking, de kolonisten en de tot slaaf gemaakten. Dit wordt een pidgin taal genoemd. Daarna ontwikkelde de pidgin talen zich tot creooltalen, het werd de moedertaal van de lokale bevolking. In bron 15 is te zien welke taal de basis is geweest voor de creooltaal.

De Caribische talen, zoals het Jamaicaans en het Haïtiaans Creools, en de talen die werden gesproken door de tot slaaf gemaakten die vanaf de 17^e eeuw werden gedwongen te werken voor de Europese kolonisten, vertonen veel overeenkomsten. De Caribische talen lijken in veel opzichten op Afrikaanse talen. Je ziet dat niet altijd meteen in de woorden, die meestal klinken als Spaans, Frans of Engels, maar volgens onderzoekers zitten de overeenkomsten meer in grammaticale structuren die overeenkomen met Afrikaanse en Aziatische talen.

Bron 15 Creoolse talen wereldwijd

<https://apics-online.info/contributions#2/30.3/10.0>

De laatste jaren is er veel discussie over de voertaal in het primair onderwijs. Lange tijd is op Aruba Nederlands de officiële instructietaal geweest, maar er is een verandering gaande (zie bron 16). Uit literatuuronderzoek blijkt dat taal invloed heeft op het welzijn van kinderen en op het onderwijsrendement. Vooraanstaande instellingen zoals UNESCO en de Wereldbank onderstrepen het belang van een goede basis in de moedertaal van de leerlingen. Volgens cijfers van het CBS uit 2019 is het Papiamentu de moedertaal van 80% van de Arubaanse bevolking. De discussie over de instructietaal is al gaande sinds de 19^e eeuw, en blijft een gevoelig onderwerp. De meeste mensen vinden het een goed idee om in het primair onderwijs gebruik te maken van Papiamentu, maar zijn ook van mening dat er op een gegeven moment overgestapt moet worden naar een andere instructietaal. Sommigen pleitten voor het Engels als instructietaal, sommigen voor tweetalig onderwijs (Papiamentu-Nederlands of Papiamentu-Engels) en anderen vinden dat ouders moeten kunnen kiezen. De meesten gaven aan dat er in het primair onderwijs een overgang moet plaatsvinden naar het gebruik van het Nederlands, gezien de rol die het Nederlands speelt in het voortgezet en hoger onderwijs.

Bron 16

Lees meer over de discussie over de voertaal in het onderwijs op Aruba in het document 'Integraal Taalbeleid'

<https://www.ea.aw/pages/wp-content/uploads/t/taalbeleid/Integraal-Taalbeleid-Samenvatting-NL-2024-05-02.pdf>

Culturele verscheidenheid

De bevolking in het Caribische gebied is enorm divers. Er is sprake van **culturele verscheidenheid** oftewel **multicultureel**. Het houdt in dat mensen met uiteenlopende culturele achtergronden, normen en waarden, geloof, tradities en taal naast elkaar leven, maar ook interactie hebben. In een multiculturele samenleving wordt gestreefd naar inclusiviteit, waarin alle mensen, ongeacht hun culturele achtergrond of andere kenmerken, gelijke kansen en rechten hebben. Aan de ene kant draagt de culturele verscheidenheid bij aan een dynamiek in de samenleving, een rijkdom aan culturen. Aan de andere kant kan het hebben van verschillende culturen leiden tot uitdagingen, zoals conflicten, discriminatie, sociale ongelijkheid en segregatie.

Vragen

1 Breng in kaart welke talen er bij jouw klasgenoten thuis gesproken wordt. Is deze anders dan de taal op school? Welke talen worden er nog meer gesproken bijvoorbeeld in je vrije tijd op andere plekken?

2 Welke taal zou volgens jou de instructietaal op school moeten zijn. Beargumenteer je keuze.

Gebruik de atlaskaart 'Caribisch Nederland – Gesproken talen'.

3 Bekijk en noteer de gegevens van jouw eiland. Komen de gegevens overeen met wat jullie in het groepje hebben besproken? Heb je hier een verklaring voor?

In veel talen zijn er woorden die niet of moeilijk te vertalen zijn naar een andere taal. In het Nederlands wordt bijvoorbeeld vaak gezegd dat het woord 'gezellig' moeilijk te vertalen is naar een andere taal. En bijvoorbeeld voor het Engelse woord 'sibling' is er ook geen vertaling in een andere taal.

4 Wat zijn woorden die typisch zijn voor jouw (jullie) moedertaal of cultuur. Dus woorden die niet te vertalen zijn in een ander taal. Waar heeft dit mee te maken?

Gebruik de atlas, kaart 'Midden-Amerika: Etnische samenstelling van de bevolking'

Zoals je op de atlaskaart kunt zien is er geen land in Midden-Amerika dat qua etnische samenstelling gelijk is. Bestudeer de kaart goed.

Tip: Je kunt bijvoorbeeld kijken naar de etniciteit die per land het meest voorkomt.

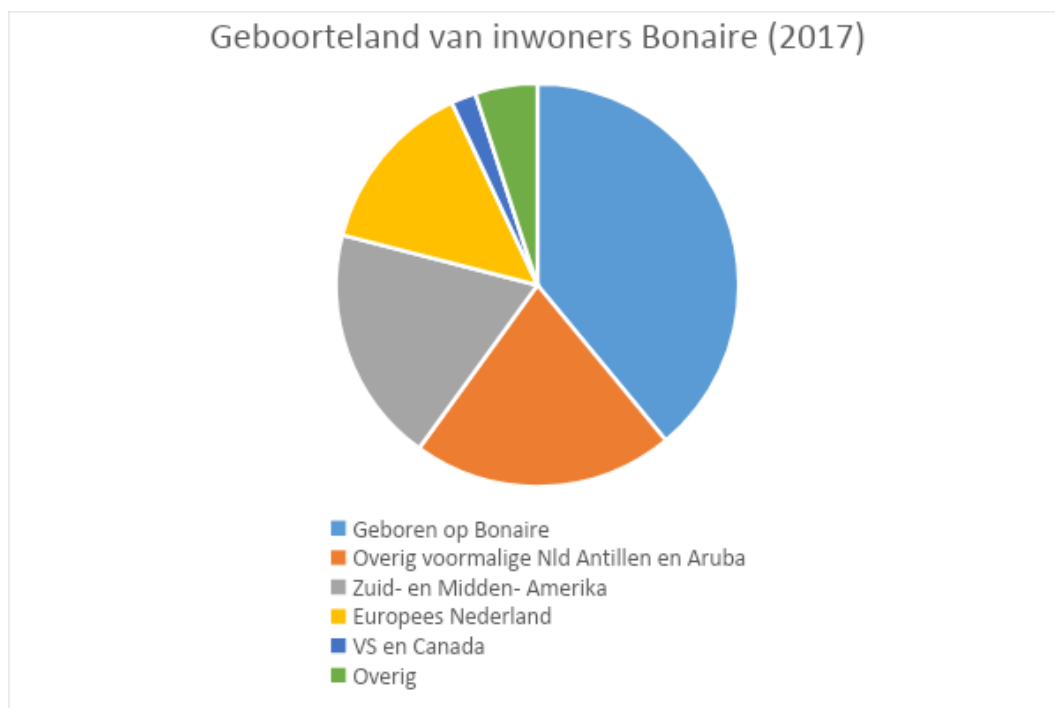
5 Geef aan wat opvalt als je kijkt naar de etniciteit die per land het meeste voorkomt.

Gebruik bron 17.

Bron 17

Geboorteland van inwoners Bonaire (2017)

Op 1 januari 2017 telde de bevolking van Bonaire 19,2 duizend inwoners. Ongeveer 38% procent van de inwoners is op het eiland geboren, dat zijn ruim 7 duizend geboren Bonairianen. De overige 60 procent komt uit de overige voormalige Nederlandse Antillen (4 duizend \approx 20%), Zuid- en Midden-Amerika (3,7 duizend \approx 19%), Europees Nederland (2,8 duizend \approx 15%), de Verenigde Staten en Canada (0,4 duizend \approx 2%) en een aantal overige landen (0,8 duizend \approx 4%).

Bron: <https://www.rijksdienstcn.com/actueel/nieuws/2018/mei/8/cbs-inwoners-van-bonaire-wie-woont-waar>

6 Kies één van de andere eilanden van het Caribisch deel van het Koninkrijk uit en ga op zoek naar informatie over het geboorteland van de inwoners van het eiland dat je hebt gekozen.

Gebruik bijvoorbeeld de CBS data via de link:

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84757NED/table?ts=1701082890210>

7 Maak met de gevonden informatie een cirkeldiagram zoals je ziet in bron 17. Denk ook aan het maken van een legenda.

Stap 3: Sociale ongelijkheid

Het Caribisch gebied is een regio met een rijke culturele diversiteit, waar ook sprake is van vermenging van culturen tot een multiculturele samenleving. De historische invloeden hebben geleid tot etnische diversiteit en het ontstaan van bijzondere talen zoals de creooltalen. Cultureel erfgoed moet bewaard worden. Dit is ook onderdeel van de Sustainable Development Goals.

SDG's, Sustainable development goals

Een einde aan armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Dat is de kern van de **Duurzame Ontwikkelingsdoelen** van de Verenigde Naties (VN) voor de periode van 2015-2030. De SDG's zijn de opvolging van de Millenniumdoelen die liepen van 2000-2015. Regeringsleiders van 189 landen spraken in 2000 af om vóór 2015 de belangrijkste wereldproblemen aan te pakken en formuleerden acht doelstellingen. Veel van deze doelstellingen werden toen niet gehaald. In 2015 zijn de Millenniumdoelen vervangen door Sustainable Development Goals (SDG). De doelen hebben meer aandacht voor milieuthema's, vrede en veiligheid en economische ontwikkeling.

Met 17 doelen (zie bron 18) willen de landen die lid zijn van de VN een duurzame wereld voor iedereen bereiken, waarin niemand wordt buitengesloten. De doelen gelden voor alle landen die lid zijn en alle mensen die daar leven. De ambities zijn groot en het is een behoorlijke uitdaging. Het vraagt om inzet van overheid, bedrijven maar ook van burgers. Want als iedereen iets bijdraagt, pas dan is het omvangrijke plan haalbaar.

Bron 18

Duurzame ontwikkelingsdoelen

Bron: [Sustainable Development Goals \(SDG's\): 17 doelen voor een duurzamere wereld | Ontwikkelingssamenwerking | Rijksoverheid.nl](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzame-ontwikkelingsdoelen)

SDG's toegepast op het Caribisch gebied

In de laatste rapportage van Nederland over de voortgang met de SDG's stond onder andere het volgende over een aantal van de SDG's (bron 19). Gebruik bron 20 om het rapport te bekijken over de voortgang van Aruba op het gebied van de SDG's.

Bron 19

Update SDG's Caribisch Nederland

Levensonderhoud en wonen in Caribisch Nederland (SDG 11)

- Het structureel verlagen of stabiliseren van de kosten van levensonderhoud in Caribisch Nederland is een belangrijke inzet van het kabinet. Hiertoe behoort onder andere de inzet op (sociale) woningbouw op alle drie de eilanden.

Tegengaan van armoede in Caribisch Nederland (SDG 1)

- Werk en sociale zekerheid zijn belangrijke elementen die bijdragen aan de bestaanszekerheid, in 2024 jaar zijn hier grote stappen op gezet.
- De materiële welvaart is relatief laag en het besteedbaar inkomen in Caribisch Nederland ligt tussen de 58 en 72% van het besteedbaar inkomen in Europees Nederland.
- Gemiddeld ligt de relatieve armoede op de eilanden 8 á 10 procentpunten hoger dan in Europees Nederland. De armoedekloof ligt daarmee op de eilanden 6 tot 16 procentpunten hoger dan in Europees Nederland.
- De inkomensongelijkheid is trendmatig afgenomen op Saba en Sint Eustatius tussen 2011 en 2022. Op Bonaire is de trend relatief stabiel, maar tikt ietsjes omhoog. Op Saba en Bonaire heeft één op de vijf inwoners moeite om rond te komen, en op Sint Eustatius geldt dat voor bijna één op de drie.
- De mediane koopkracht is op alle drie de eilanden achteruit gegaan in 2022.
- Desondanks zijn tussen de 62 en 76 procent van de inwoners van Caribisch Nederland tevreden met de financiële situatie.
- Het kabinet zet zich, conform het regeerprogramma, in om de bestaanszekerheid op de eilanden te verbeteren. Afgelopen jaar zijn grote stappen gezet door het wettelijk minimumloon in twee stappen met honderden dollars per maand te verhogen, een belangrijke extra impuls aan het verbeteren van bestaanszekerheid. Het kabinet werkt stapsgewijs om ook het sociale zekerheidsstelsel naar een gelijkwaardiger niveau ten opzichte van Europees Nederland te tillen.

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-1196620.pdf>

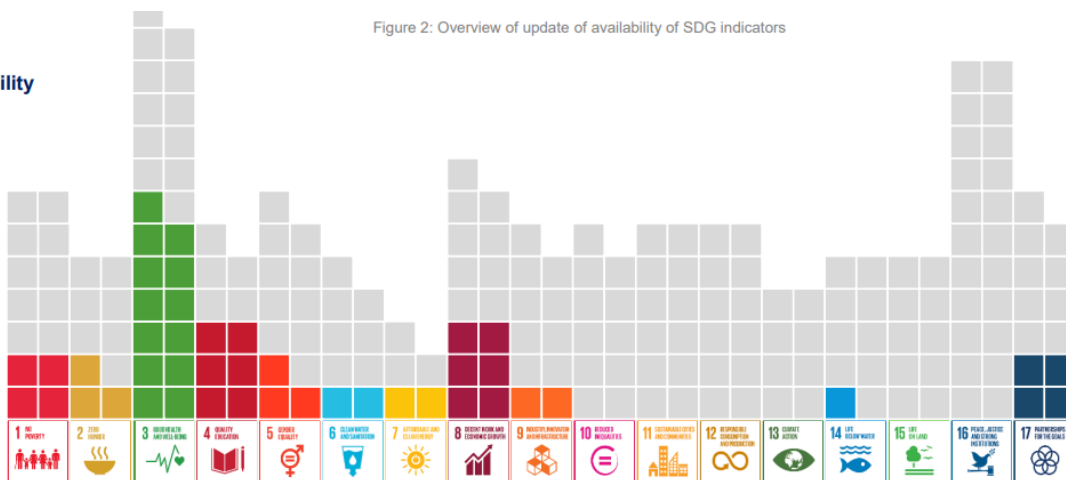
Zoals eerder geschreven is behoud van cultureel erfgoed ook onderdeel van de SDG's. Zo past het erkennen van meertaligheid en lokale talen bij SDG 4 over kwaliteitsonderwijs, omdat het erkennen van lokale talen bijdraagt aan inclusief onderwijs. Denk bijvoorbeeld aan het veranderen van de instructietaal in het Arubaanse onderwijs naar Papiamentu.

Bron 20

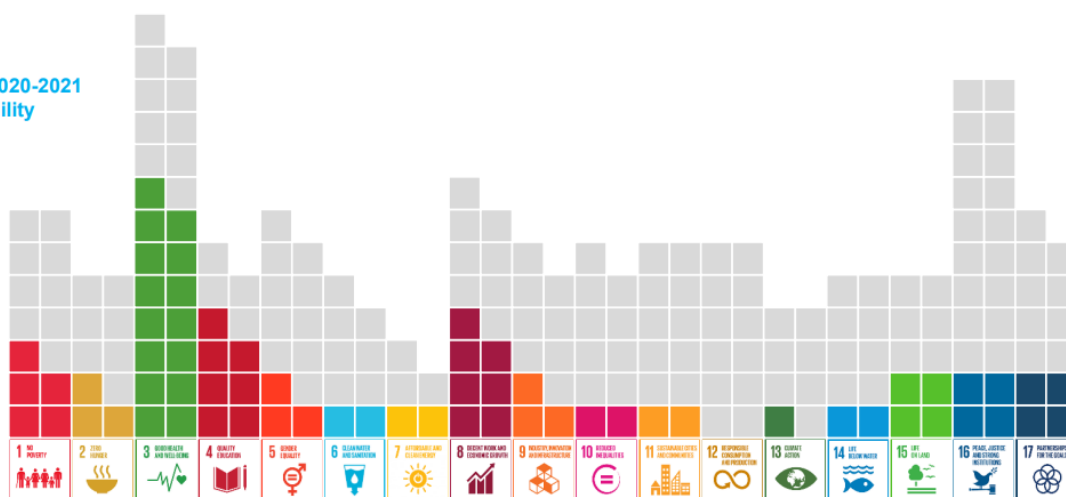
In dit rapport is voor Aruba uitgewerkt per doel hoe ver ze zijn en wat de verbetering is ten opzichte van eerdere jaren.

SDG-IWG
baseline 2018
indicator availability

Figure 2: Overview of update of availability of SDG indicators

SDG-IWG
New baselines 2020-2021
Indicator availability

https://www.deaci.aw/wp-content/uploads/2021/12/REPORT_SYNOPSIS_14122021.pdf

Alle SDG's zijn gelijk, maar sommige SDG's hebben voor de eilanden in het Caribisch Gebied meer prioriteit dan anderen. In bron 21 lees je drie voorbeelden van SDG 7, 9 en 14.

Bron 21

Voorbeelden van SDGs in het Caribisch Nederland

Eilanden in het Caribische gebied hebben vergelijkbare uitdagingen bijvoorbeeld minder fossiele brandstoffen, meer duurzaam toerisme, betere afvalverwerking en weerbaardere infrastructuur. Daarom werd eind 2015 het Centre of Excellence (COE) for Small Island Developing States (SIDS) opgericht. Eilanden kunnen veel van elkaar leren rondom de SDG's en duurzame oplossingen. Zij kunnen voorbeelden zijn voor innovaties die wereldwijd kunnen worden ingezet.

SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

Eilanden zijn vaak sterk afhankelijk van de import van fossiele brandstoffen. Curaçao is een van de pioniers in windenergie. Ook Aruba is met verschillende projecten, zoals zonnepanelenparken, goed op weg. Sint Eustatius gebruikt al 100% duurzame energie. Het COE heeft met allerlei partijen samengewerkt om kennis rondom SDG 7 en eilanden bij elkaar te brengen.

SDG 9: industrie, innovatie en infrastructuur

Eilanden zijn ook aantrekkelijke locaties voor innovatie, bijvoorbeeld door de wat kleine omvang van een eiland en diversiteit van culturen. In het project Smart Community Aruba, worden verschillende kanten van duurzaam wonen in de praktijk getoetst. Als kruispunt van drie continenten, zijn de ABC-eilanden (Aruba, Bonaire en Curaçao) interessante testmarkten voor innovatieve ideeën. De resultaten kunnen later ook op andere plekken ter wereld van pas komen.

SDG 14: leven in het water

Eilanden noemen zichzelf liever Big Ocean States dan Small Island States. Niet gek, aangezien ze gemiddeld tachtig keer meer zeeoppervlak hebben dan land. De oceaan en bijbehorende stranden en marine biodiversiteit zijn erg belangrijk voor de grote toeristische sector. Ook hier kunnen eilanden innovators zijn voor de SDG's. Misschien heel verrassend maar één van de duurzaamste hotelresort ter wereld ligt op Aruba het Bucuti & Tara Beach Resort. Van rietjes tot zonne-energie tot kartonhergebruik, aan alles is gedacht; en vaak voordat het 'moest' De eigenaar van dit resort, Ewald Biemans, zegt stevast: "Wij zitten in de natuur business, niet de toerisme business." Dat raakt ook weer andere SDG's, zoals SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie).

Sociale ongelijkheid

Diversiteit gaat echter ook gepaard met sociale ongelijkheid. Met sociale ongelijkheid worden de grote en ongewenste verschillen bedoelt in welvaart en ontwikkelingskansen tussen groepen in een bevolking. Het gaat dan over de ongelijke verdeling van middelen, kansen, rechten, privilèges en toegang tot basisbehoeften in een samenleving, zoals onderwijs of gezondheidszorg. Deze ongelijkheid kan ontstaan door verschillende factoren zoals inkomen, opleidingsniveau, etniciteit, geslacht en leeftijd.

In het Caribisch gebied is er op diverse eilanden en tussen de eilanden sprake van sociaaleconomische ongelijkheid waarbij sommige mensen toegang hebben tot bijvoorbeeld beter onderwijs en betere gezondheidsvoorzieningen dan anderen. Nazaten van tot slaaf gemaakten en minderheidsgroepen hebben in de maatschappij structureel minder toegang tot onderwijs, hebben minder politieke invloed en krijgen moeilijker een goede baan. Als gevolg

hiervan ontstaat er een kansenongelijkheid. Uiteraard speelt hierin ook de omvang van een eiland een grote rol, daarmee wordt de grootte van het eiland en het aantal inwoners bedoeld, maar ook de historische, politieke en culturele omstandigheden.

Hier passen de volgende SDG's bij:

- 1, geen armoede
- 5, gendergelijkheid, aangezien sommige groepen in de maatschappij structureel benadeeld worden
- 10, het verminderen van ongelijkheid. Hierbij staat aanpakken van etnische ongelijkheid en sociale uitsluiting centraal

Vragen

Gebruik bron 22.

Bron 22

Human Development Index

Wereldwijd zijn de sociale-economische verschillen groot. Omdat het lastig is om zomaar landen te vergelijken is de HDI (Human Development Index), oftewel de index van menselijke ontwikkeling bedacht door een Pakistaanse econoom. De HDI of VN-index is een cijfer van 0 tot 1, dat berekend wordt door een combinatie van inkomen, levensverwachting en onderwijs. Hoe meer richting het cijfer 1, hoe beter het is gesteld met het gemiddelde welzijn van mensen in een land. Een kenmerk zoals mensenrechten wordt niet meegenomen in dit cijfer.

De ernst en oorzaak van de verschillen in welzijn variëren van land tot land en kunnen ook verschillen zijn binnen een land, aangezien het om een gemiddelde gaat.

Land	VN-index	Plek op lijst van 191 landen
Zwitserland	0,962	1
Nederland	0,941	10
Verenigd Koninkrijk	0,929	18
Verenigde Staten	0,921	21
Bahama's	0,812	55
Dominicaanse republiek	0,767	80

Land	VN-index	Plek op lijst van 191 landen
Cuba	0,752	83
Suriname	0,730	99
Jamaica	0,709	110
Venezuela	0,691	120
Haïti	0,535	163
Zuid-Soedan	0,385	191

Bron: <https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks>

In het Caribisch gebied zijn de verschillen in welzijn groot.

1 Geef twee verschillende verklaringen voor het ontstaan van deze sociale ongelijkheid in het Caribisch gebied tussen landen, maar ook binnen een land.

Tip: Je kan bijvoorbeeld denken aan de historische erfenis, toerisme, de geografische ligging en nog veel meer.

Elk land heeft zijn eigen Sustainable development goals die (verder) ontwikkeld moeten worden. Zelfs landen als Zwitserland of Nederland die hoog op de HDI-index scoren moeten toch nog werken om alle doelen die gesteld zijn voor 2030 te halen. In Nederland gaat het over het algemeen goed met de doelen werk, onderwijs, gezondheid en rechtsstaat, maar er moet nog veel gedaan worden aan de doelen 14 en 15 die te maken hebben met de biodiversiteit en natuur.

Ook jouw land geeft prioriteiten aan bepaalde duurzame ontwikkelingsdoelen. In deze opdracht ga je uitzoeken welke dat zijn. Als je dat wilt, kun je samenwerken met een klasgenoot.

Handige website om te gebruiken zijn:

- **cbs.nl**

<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/monitor-brede-welvaart-caribisch-nederland/samenvatting>

- **caribbean.un.org**

<https://caribbean.un.org/en/sdgs>

- **curacao2030.cw**

<https://www.curacao2030.cw/sustainable-development-goals>

Beantwoord vervolgens de volgende vragen.

2 Welke Sustainable Development Goals krijgen de meeste aandacht in jouw land?

3 Welke Sustainable Development Goals vind jij het meest belangrijk? Licht je antwoord toe.

4 Kijk nu naar alle 17 Sustainable Development Goals die gesteld zijn door de VN. Als jij het voor het zeggen had op jouw eiland, zou je dan andere Sustainable Development Goals hebben gekozen? Welke? Licht je antwoord toe.

5 Op welke manier zou jij nu al kunnen bijdragen aan de Sustainable Development Goals die je gekozen hebt bij vraag 4? Of: Als jij denkt dat je niet iets kan bijdragen, kan je dan toelichten waarom jij hier geen invloed op hebt.

Afronding

Begrippenlijst

Hieronder een begrippenlijst met de belangrijkste begrippen in dit katern.

Neokolonialisme

Beschrijft een situatie waarin de invloed en controle van Europese landen of andere grootmachten blijven bestaan in voormalige koloniën, vaak door economische, politieke of culturele middelen. Neokolonialisme impliceert dat, ondanks formele onafhankelijkheid, de invloed van de voormalige kolonisatoren nog steeds merkbaar is in het Caribisch gebied.

Culturele verscheidenheid/Multiculturaliteit

Verwijst naar de aanwezigheid en interactie van diverse culturen binnen een regio of samenleving. In het Caribisch gebied omvat dit een rijke mix van Afrikaanse, Europese, inheemse, Aziatische en andere invloeden, wat resulteert in unieke combinaties van tradities, gebruiken, talen en religieuze overtuigingen.

Talen

De regio kenmerkt zich door een grote linguïstische diversiteit, met talen als Spaans, Engels, Frans, Nederlands, Papiamentu, Creoolse en inheemse talen, zoals bijvoorbeeld Kalinago en Carib talen. Deze talen weerspiegelen de historische invloeden en migratiepatronen in het Caribisch gebied.

Sustainable Development Goals (Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen)

Dit zijn de 17 doelstellingen vastgesteld door de Verenigde Naties om wereldwijde uitdagingen aan te pakken, waaronder armoede, ongelijkheid, klimaatverandering, milieudegradatie, vrede en rechtvaardigheid. Voor het Caribisch gebied zijn deze doelen met name relevant op gebieden als klimaatadaptatie, economische ontwikkeling, behoud van biodiversiteit en het bevorderen van gelijkheid en inclusieve samenlevingen.

Eindopdracht

Opdracht: Onderzoek naar educatieve voorzieningen of gezondheidsvoorzieningen

Doel: Je begrijpt dat de grootte van het eiland en gerelateerde factoren van invloed zijn op de educatieve of gezondheidsvoorzieningen in het Caribisch gebied.

Resultaat: Verslag en een mondelinge of digitale presentatie

In dit onderzoek werk je samen en volg je de volgende stappen:

1. Kies een Caribisch eiland om te onderzoeken.
2. Onderzoek het gekozen eiland door middel van het verzamelen van informatie over de educatieve voorzieningen, zoals scholen, hogescholen, universiteiten en ook de toegang tot digitale leermiddelen.
Of: Onderzoek het gekozen eiland door middel van het verzamelen van informatie over de gezondheidszorg, zoals het aantal huisartsen, ziekenhuizen, medisch specialisten, privéklinieken, thuiszorg.
3. Analyseer de impact van de omvang van het eiland op het onderwijs/de gezondheidszorg. Kijk hierbij naar de bevolkingsgrootte, de geografische ligging (absoluut en relatief).
En vind ook informatie over de sociaaleconomische situatie, van het eiland. Zijn deze van invloed op de beschikbaarheid en kwaliteit van het onderwijs/de gezondheidszorg?
4. Schrijf hierover een verslag waarin je de bevindingen van jullie onderzoek noteert. Zorg ervoor dat je de gebruikte bronnen noteert.
5. Presenteer jullie bevindingen aan de klas door middel van een mondelinge presentatie aan de hand van een poster, of digitale presentatie.

Toets

1. Bekijk de twee stellingen over kolonialisme. Welk antwoord is juist?

Stelling 1: De kolonisatie van het Caribisch gebied begon met de komst van de Europese ontdekkingsreizigers in de 14^e eeuw.

Stelling 2: De vier belangrijkste koloniale machten van het Caribisch gebied waren de Spanjaarden, Britten, Nederlanders en Fransen.

- A) Beide stellingen zijn juist
- B) Beide stellingen zijn onjuist
- C) Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist
- D) Stelling 2 is juist, stelling 1 is onjuist

2. De gevolgen van het kolonialisme kun je vanuit verschillende dimensies bestuderen. Hieronder staat een aantal gevolgen. Welke dimensies horen hierbij?

Dimensie	Gevolg
1	Mengculturen ontstaan als gevolg van de ontmoeting tussen (afstammelingen van) de inheemse bevolking, de kolonisator en de tot slaaf gemaakten.
2	Afhankelijkheid van de voormalig koloniale grootmachten qua handel.
3	Inmenging in de politieke besluitvorming.

- A) 1. Sociaal culturele dimensie, 2 Economische dimensie, 3. Sociaal culturele dimensie
- B) 1. Sociaal culturele dimensie, 2. Politieke dimensie, 3. Politieke dimensie
- C) 1. Politieke dimensie, Economische dimensie, 3. Politieke dimensie
- D) 1. Sociaal culturele dimensie, 2 Economische dimensie 3. Politieke dimensie

3. De identiteit van een persoon is te herkennen aan bepaalde gedragskenmerken van de persoon.

Hieronder staan zes zinnen.

- A. Iemand eet 's morgens pannenkoeken als ontbijt.
- B. Iemand heeft een vlek op zijn kleding na een maaltijd.
- C. Iemand is afkomstig van Indo-Caribische familie.
- D. Iemand is vrolijk na het horen van een goed cijfer.
- E. Iemand spreekt thuis Engels en op school Nederlands.
- F. Iemand streeft naar eerlijkheid en gedraagt zich ook hiernaar.

Welke zinnen zijn gedragskenmerken waarmee de identiteit van een persoon kan worden herkend? Noteer alleen de juiste letters.

4. Welke woorden moeten bij de nummers 1, 2 en 3 komen te staan?

Op de eilanden Bonaire, ...1... en ...2... wordt door het grootste deel van de bevolking ... 3... gesproken.

- A) 1. Curaçao, 2. Sint-Maarten 3. Engels
- B) 1. Aruba 2. Sint-Eustatius 3. Papiamentu
- C) 1. Saba, 2. Sint-Eustatius 3. Engels
- D) 1. Aruba, 2. Curaçao 3. Papiamentu

5. Hieronder staat een afbeelding (bron 23). Welk begrip past hier het beste bij als onderschrift.

Bron 23
Titel onbekend...

Bron: <https://www.linkedin.com/pulse/cultural-diversity-necessity-trend-konstandinos-skourtis>

- A) Identiteit
- B) Neokolonialisme
- C) Multiculturaliteit
- D) Mengtalen

6. Met de HDI-index kun je de:

- A) De sociaal economische ongelijkheid tussen landen bestuderen
- B) De sociaal culturele ongelijkheid tussen landen bestuderen
- C) De sociaal economische ongelijkheid binnen een land bestuderen
- D) De sociaal politieke ongelijkheid tussen landen bestuderen

7. De HDI-index is een combinatie van:

- A) Inkomen, levensverwachting en onderwijs
- B) Inkomen, beroepsbevolking en onderwijs
- C) Beroepsbevolking, levensverwachting en onderwijs
- D) BRP, kindersterfte en inkomen

8. Bekijk de twee stellingen over sociale-economische ongelijkheid. Welk antwoord is juist?
Stelling 1: Sociale-economische ongelijkheid kan ontstaan als gevolg van de geografische ligging.

Stelling 2: Sociaal economische ongelijkheid kan ontstaan als gevolg van discriminatie.

- A) Beide stellingen zijn juist
- B) Beide stellingen zijn onjuist
- C) Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist
- D) Stelling 2 is juist, stelling 1 is onjuist

9. Bekijk de twee stellingen over de Duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's). Welk antwoord is juist?

Stelling 1: De letters SDG staan voor sustainable dream goals.

Stelling 2: Er zijn 17 SDG's opgesteld voor de periode tot 2030.

- A) Beide stellingen zijn juist
- B) Beide stellingen zijn onjuist
- C) Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist
- D) Stelling 2 is juist, stelling 1 is onjuist

10. Geef twee redenen waarom gesproken taal belangrijk is in een samenleving.

11. Geef aan waarom Papiamentu een voorbeeld is van een creoolse taal.

12. Beredeneer waarom op sommige eilanden Engels de voertaal is geworden en op andere eilanden Papiamentu.

13. Beschrijf het verschil tussen kolonialisme en neokolonialisme.

14. China wordt genoemd als een nieuwe wereldmacht in het Caribisch gebied. Hoe lijkt de invloed van China op neokolonialisme.

15. De SDG's hebben onder andere als doel om armoede te verminderen en leefbaarheid te verbeteren. Geef twee voorbeelden waarop dit gedaan wordt in Caribisch Nederland.

Examenvragen

Opgave – Spreiding van creoolse talen – VWO 2024-1

Bij deze opgave horen de bronnen 24 en 25.

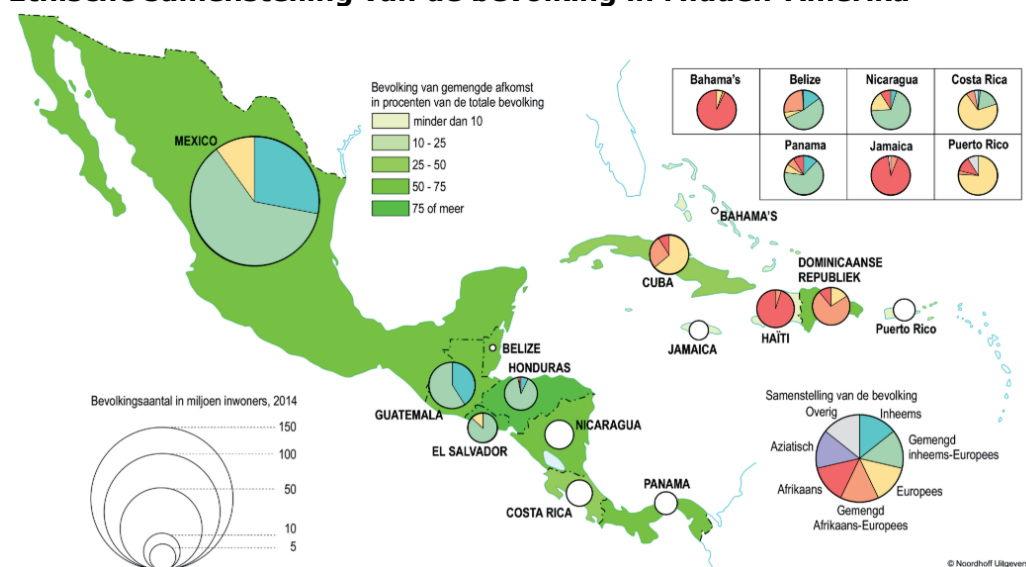
Bron 24

Spreiding van creoolse talen in het Caribisch gebied (2015)

Bron 25

Etnische samenstelling van de bevolking in Midden-Amerika

Hieronder staan drie omschrijvingen (a tot en met c) en zes begrippen (1 tot en met 6).

a	Haïtiaans creools verspreidt zich vanuit Haïti naar andere landen in het Caribisch gebied.	1	congestie
b	Veel inwoners van het Caribisch gebied hebben Afrikaanse <i>roots</i> en zij verspreiden zich nog steeds over de hele wereld.	2	diffusie
c	In een meertalig gebied functioneert één taal als voertaal.	3	diaspora
		4	lingua franca
		5	machismo
		6	sociale cohesie

1 Noteer de letters a tot en met c onder elkaar op je antwoordenblad. Schrijf achter elke letter het cijfer van het bijbehorende begrip. Let op: er blijven drie begrippen over.

Gebruik bron 24.

Het kolonialisme is bepalend geweest bij het ontstaan van creoolse talen.

2 Geef aan

- waarom de koloniale periode bepalend geweest is bij het ontstaan van creoolse talen;
- op welke twee manieren talen tegenwoordig beïnvloed worden.

Gebruik bron 25.

In Jamaica spreekt een groot deel van de bevolking de Afro-Engelse creoolse taal Patwa (Patois).

3 Geef de namen van nog twee **andere** landen uit bron 25 waar een groot deel van de bevolking een Afro-creoolse taal spreekt.

Als in een land een groot deel van de bevolking alléén een creoolse taal beheerst, leidt dat vaak tot sociaaleconomische ongelijkheid.

4 Beredeneer dit.

Opgave – Politiek in het Caribisch gebied! – HAVO 2018-1

Caricom is een samenwerkingsverband dat integratie stimuleert tussen de leden. De diversiteit binnen de Caricom bemoeilijkt de samenwerking.

5 Noem twee verschillende voorbeelden van verschillen binnen de Caricom die de onderlinge samenwerking kunnen beperken.

- Noem een sociaal-cultureel voorbeeld;
- Noem een sociaaleconomisch voorbeeld.

Opgave – De vele gezichten van de Spaanse taal – VWO 2013-1

Bestudeer de atlaskaart 'De Wereld – cultuur: officiële landstalen'.

Naast de officiële landstalen worden in het Caribisch gebied verschillende creoolse talen gesproken.

6 Noem hiervan een voorbeeld op de Grote Antillen.

Bestudeer de atlaskaart 'De Wereld – cultuur/politiek: cultuurgebieden'.

De Spaanse taal is de laatste decennia bezig met een inhaalslag.

7 Waaruit blijkt dat de huidige lingua franca in toenemende mate 'hispaniseert'?

Stel: op het eiland waar jij woont wordt met behulp van een referendum gekozen om één officiële landstaal in te voeren. Jij mag je stem uitbrengen.

8 Welke taal zou jij kiezen bij het referendum? Beargumenteer jouw keuze vanuit de volgende dimensies:

- de demografische dimensie
- de politieke dimensie
- de economische dimensie
- de sociaal-culturele dimensie

Opgave – Politieke en economische relaties van het Caribisch gebied – VWO 2021-1

Gebruik bron 26.

De Human Development Index (HDI) wordt onder andere berekend aan de hand van de volgende drie indicatoren:

- bruto binnenlandse product per hoofd
- levensverwachting
- scholing

9 Noteer de letters a tot en c uit bron 25 onder elkaar op je antwoordblad. Schrijf de naam van de bijbehorende indicator van de HDI erachter.

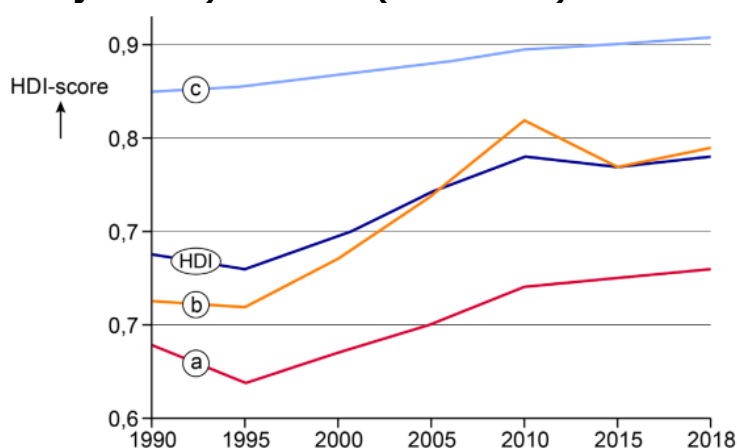
Gebruik de bronnen 26 en 27.

De Human Development Index (HDI) geeft geen volledig beeld van het welzijn in Cuba.

10 Geef twee redenen waarom de Human Development Index (HDI) geen volledig beeld geeft van het welzijn in Cuba.

Bron 26

Trends in de indicatoren van de HDI (Human Development Index / VN-welzijnsindex) van Cuba (1990-2018)

Bron 27**Amerikaans reisverbod voor Raúl Castro wegens steun aan Maduro**

september 2019 - De voorzitter van de Cubaanse Communistische Partij Raúl Castro mag het grondgebied van de Verenigde Staten niet meer betreden. Dat heeft de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken bekendgemaakt. Castro is de broer van Fidel Castro, degene die de republiek Cuba omvormde tot een communistische staat. Raúl Castro oefent veel invloed uit op politieke en militaire beslissingen van Cuba. Volgens de minister heeft Castro mensenrechten geschonden door het regime van de Venezolaanse president Nicolás Maduro te steunen. Ook de directe familieleden van Castro kunnen de Verenigde Staten niet meer betreden of hebben grote kans uitgeleverd te worden aan de Verenigde Staten als ze een gebied betreden waar de Verenigde Staten veel invloed op heeft. Volgens de Verenigde Staten is Castro indirect verantwoordelijk voor het geweld, intimidatie en de onderdrukking door het regime-Maduro. Met de sanctie willen de Verenigde Staten vooral dat Cuba stopt met het steunen van Maduro. In de zomer van 2019 besloten de Verenigde Staten al het zeecruisetoerisme naar Cuba te stoppen.

Raúl Castro bij de viering van het jubileum van de Cubaanse revolutie

Terugkijken

Intro

Lees de introductie van het katern nog eens door. Vind je dat de introductie goed aansluit bij de rest van de katern? Waarom wel of waarom niet?

Kan ik wat ik moet kunnen?

Lees nu ook het leerdoel van het katern nog eens door:

Kun je de sociaal-culturele positie van verschillende bevolkingsgroepen op en tussen de eilanden in het Caribisch gebied beschrijven, verklaren en analyseren?

Hoe ging het?

- Tijd

Voor dit katern staat ongeveer 3 uur. Had je voldoende tijd om alle opdrachten te maken?

- Inhoud

Het katern gaat over de sociaal-culturele situatie op de Cariben. Vind je dat dat goed naar voren is gekomen en kan je dit herkennen in je eigen omgeving?

- Eindproduct

Wat heb je geleerd van het maken van het eindproduct?

- Toets

Hoe heb je de toets gemaakt? Ben je tevreden met dit resultaat?

Bronnen

Hier een aantal betrouwbare bronnen waar je informatie kunt vinden bij dit katern.

Websites

<https://caribischnetwerk.ntr.nl/>

<https://www.rijksdienstcn.com/>

<https://www.rijksoverheid.nl/>

<https://www.canonvannederland.nl/nl/caribischgebied>

Boeken

Geschiedenis van de Antillen; Onder redactie van: Leo Dalhuisen, Ronald Donk, Rosemarijn Hoeffte, Frans Steegh, 2009